

PRÆSTEN

HANS ANDERSEN KAARSBERG
1628 - 1697

PRÆSTEN

**Hans Andersen Kaarsberg
1628-1697**

INDHOLD

	Side
Bondesønnen bliver præst	1
Nakskovs belejring 1658-59	2
Kontroverser med sognepræsten	6
Giftermål 1670	10
Sognepræst i Magleby 1670-83	11
Sognepræst i Store Fuglede 1683-97	15
Efterslægten	18
Bilag	19

ikke svaret, idet den kun nævner den samtidige, "lærd og æret" Niels Pedersen Saxtrup, født ca. 1624 og kapellan 1658-83. Hans er kun omtalt i teksten om provst Widsted med den ufordelagtige

bemærkning: "Cap. Korseberg antages, at have været Skyld i hans Ulykke". Provsten var Nakskovs sognepræst fra 1638 til han blev afsat i 1666.

NAKSKOV BELEJRING 1658-59³

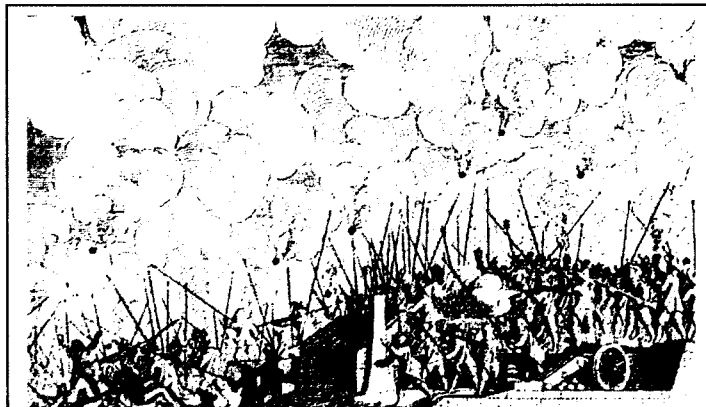
Hans Korsebjergs personlige liv i de ca. 12 år, han virkede i Nakskov, bliver omtalt i et senere afsnit. Perioden var domineret af den ulykkelige krig mod Sverige, som blev indledt af kong Frederik III med en formel krigserklæring 1' juni 1657 i håb om hævn for Brömsebro-freden i 1645; tværtimod endte krigen jo med, at Danmark ved Roskilde-freden 26' februar 1658 måtte afstå en tredjedel af det samlede rige til Sverige. Denne triste periode i Danmarkshistorien er nærmere omtalt i kapitlet LANGELENDERNE, hvor Nakskovs andel i krigen imidlertid dårligt er nævnt.

Krigserklæringen var i uforstandigt overmod udstedt på trods af, at Danmark var ganske uforberedt til at tage kampen op mod det krigsvante Sverige og dets energiske konge, Carl X Gustav. Han stod i Preussen med sin hær og trængte snart op i Jylland, hvor han belejrede og i oktober stormede fæstningen Frederiksodde (nu Fredericia), hvorved 1000 danske tropper dræbtes, resten tilfangetoges og byen blev skånselsløst plyndret. I den landstruende situation blev Nakskovs fæstning af regeringen søgt forstærket med tropper og ammunition fra Sjælland, men kun en mindre del af de beordrede styrker nåede frem, og byens borgere var opsætsige mod den franske kommandant og ikke indstillet på at dele Fredericias skæbne.

30' januar 1658 gik de svenske tropper over det tilfrosne Lillebælt, oversvømmede snart hele Fyen og erobrede Nyborg. Vinteren var usædvanlig streng, og efter at have bedømt situationen besluttede Carl Gustav at ændre sin plan - om at gå over Storebælt ved Nyborg - til at drage til Spodsbjerg på Langeland, hvorfra han med hele

hæren foretog den berømte march over Bæltet til Lolland d. 6' februar 1658. Om eftermiddagen samme dag så man fra Nakskov den enorme hær nærme sig over isen, mens fortropperne avancerede ad landevejen. En svensk trompeter fik foretræde for kommandanten, som erklærede, at han ikke så nogen realistisk mulighed for forsvar.

Imidlertid havde de opskræmte borgere konspireret mod kommandanten og sendte d. 7' februar en deputation til den svenske konge, som tilstod byen en skånsom overgivelse, idet den "slap" med at skulle inderholde besættelsestropperne, udlevere alle beholdninger af ammunition og kornforråd og overdrage de tyske

Stormen på Frederiksodde

lejetropper og de halvt svenske "Gønger" til de svenske rækker, medens de danske kunde gå fri. Iøvrigt er det senere bevist, at det slet ikke havde været svenskernes mening at angribe Nakskov! København var deres mål, og Nakskov var dem ikke nogen trusel i ryggen.

³ Refereret efter C. C. Haugner: Nakskov Købstads Historie bd. 1-2, 1944-45

Der har været en del præster i slægten Kaarsberg. Nogle af dem var agnater, dvs. efterkommere af stamfaderen i mandlig linie, og de bar derfor slægtsnavnet. Den ældste af dem, som iøvrigt også brugte navnet Crucimontanus, levede i 1600-tallet og er valgt som hovedperson i dette kapitel. Både fordi han er forfatterens og de øvrige fire præsters direkte ane, og fordi der findes en del interessant materiale om ham og hans bevægede liv. De fire andre var:

Peder Hansen Kaarsberg, søn af den ældste (1671-99)

Jens Dons Kaarsberg (1779-1849)

Hans Berlin Kaarsberg (1805-84)

Andreas Jacob Kaarsberg (1814-61)

BONDESØNNEN BLIVER PRÆST

Den fynske egns- og slægtsforsker Fr. Hjort publicerede i 1928 sin "Undersøgelse angaaende Korsebjerg og Personer og Slægter derfra".¹ Heri begrundes antagelsen om, at Hans Andersen Korsebjerg var søn af Anders Hansen, fæster på gården Korsebjerg i Ubberud sogn ved Odense, og herredsfoged i Odense fra 1638 til 1665. Hjort skriver om Anders Hansen:

"Han efterlod sig mindst 2 Sønner, nemlig *Hans Andersen Korsebjerg*, om hvem jeg dog ikke kan føre et haandgribeligt Bevis for, at han er Søn af Herredsfogeden, idet jeg ingen Steder har set, han har bekendt sig at være Søn af Anders Hansen; men alligevel er der dog en til Vished grænsende Sandsynlighed for, at han virkelig er det. (.....) Det var ogsaa ret naturligt om Herredsfogeden, som den fremragende Bonde, han var, lod en Søn studere, og vi finder da ogsaa en Student, *Hans Andersen*, fra Odense Skole i Aaret 1648 som den eneste af dette Navn gennem mange Aar. Det maa være ham, der ved sin Afgang fra Universitetet blev antaget som Famulus af Fyens Biskop, Dr. Lauritz Jacobsen Hindsholm."

Til yderligere bekræftelse af dette udsagn kan føjes, hvad der fremgår af Jordebogen for Korsebjerg. Heri ses nemlig, at en Hans Andersen i 1588 var fæster af gården, og at fra 1622 var både han og Anders Hansen (hans formodede søn) samtidigt fæstere af gården i nogle år, men fra ca.

1633 var Anders Hansen alene fæster indtil sin død 1665. Dette forløb bliver nærmere omtalt i Slægtskrønikens kapitel HERREDSFOGEDEN. Det viser, at præsten Hans havde navn efter sin farfar, ligesom forøvrigt en sønnesøn af præsten fik hans navn.

Efter afsluttede studier blev Hans "Famulus" (medhjælper eller kontorist hos en biskop), som det fremgår af Fr. Hjorts beretning:

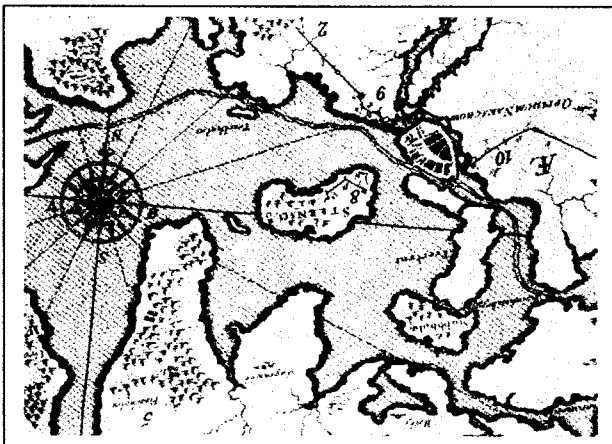
"Fyens biskop skriver i sin "Tegnebog": "21de Februar 1654 offuerschikede jeg min Famulum, Hans Andersen, til Aarhus om Rectighed aff det geistlige Gods." Det var et Præbende², som Biskoppen blev forlenet med, da han var Hofprædikant. Han (Hans) har egenhændig underskrevet Biskoppens Edsbog som Johannes Andreæ Crucimontanus, og Biskoppen angiver hans Alder til 30 Aar, hvorefter han er født 1628. Derefter ser vi ham stadig foretage kirkelige Handlinger i Nakskov i 12 Aar, lige til 1670, dels under Navn af "Hans Andersen Korsebjerg"; men undertiden kaldes han ogsaa for "Crucimontanus". - Han var personel Kapellan hos Sognepræsten (i Nakskov), den fra Nakskovs Belejring saa fordelagtig bekendte Provst L. M. Widsted."

Denne lidt uklare tekst må tydes sådan, at Hans omkring 1654-58 tiltrådte sin stilling som kapellan i Nakskov. I andre tekster synes han at have tiltrådt 1657. Wibergs præstehistorie giver

¹ Historisk Samfund for Odense og Assens Amter 16' Aargang 1928, 4' Bind 3' Hefte Side 499-522.

² Årlig indtægt (af kirkelige ejendomme), der tilfalder præster, professorer osv.

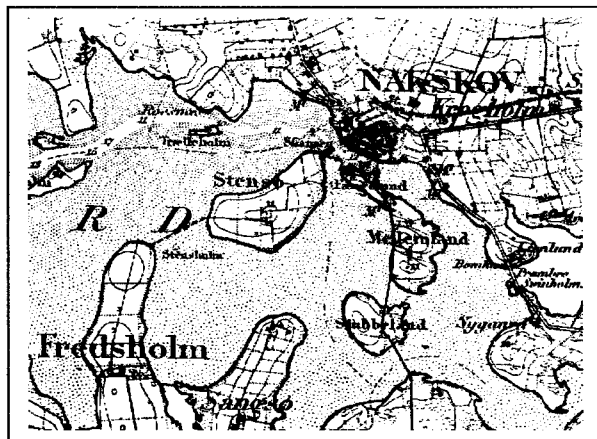
private kaperskibe. De angreb alle fartøjer (også danske!) med forsyninger til de svenske tropper og indbragte deres ladninger til byen, som var bebyrdet med store indkvarteringer. De øvrige byer i området ydede ikke megen hjælp, og borgmestrene og rådet indgav da en klage til de udsendte rigsråder og lensmanden om, at "hele Besværingen med Garnisonen havde været dette fattige Borgerskab alene paalagt" nu på tredje år "hvorved dette fattige og meget ringe Borgerskab er geraadet udi allerstørste Armod og Elendighed, saa mange er for Armodes Skyld undviget Byen, og de fleste af de tilbageværende er paa Formuen saa forringede, at de ej mere formaar. Yderligere har vi nu tillige maattet logere og underholde mange svenske Fanger, høje og lave Officerer, som Dag efter anden ankommer fra København".....

For at stramme grebet om København søgte Carl Gustav at underlægge sig de sydlige øer, og her udgjorde fæstningen Nakskov en hindring. I april samledes svenske styrker ved Vordingborg, og d. 26' foretog de under Carl Gustavs ledelse landgang ved Guldborg. Derfra marcherede de til Arninge 5 km SØ for Nakskov, hvorfra de forberedte sig til angrebet på byen, medens yderligere styrker spredte sig over øen. Det skønnes, at byens forsvar bestod af ca. 1000 mand, hvoraf 1/4 danske og tyske ryttere, 1/3 musketerer og bondsoldater og resten væbnede borgere. Desuden var der organiseret et frivilligt brandkorps, som udnyttede erfaringerne fra Københavns belejring og udøvede en velorganiseret indsats ved at begrænse udbredelsen af de brande, som bombardementerne medførte.

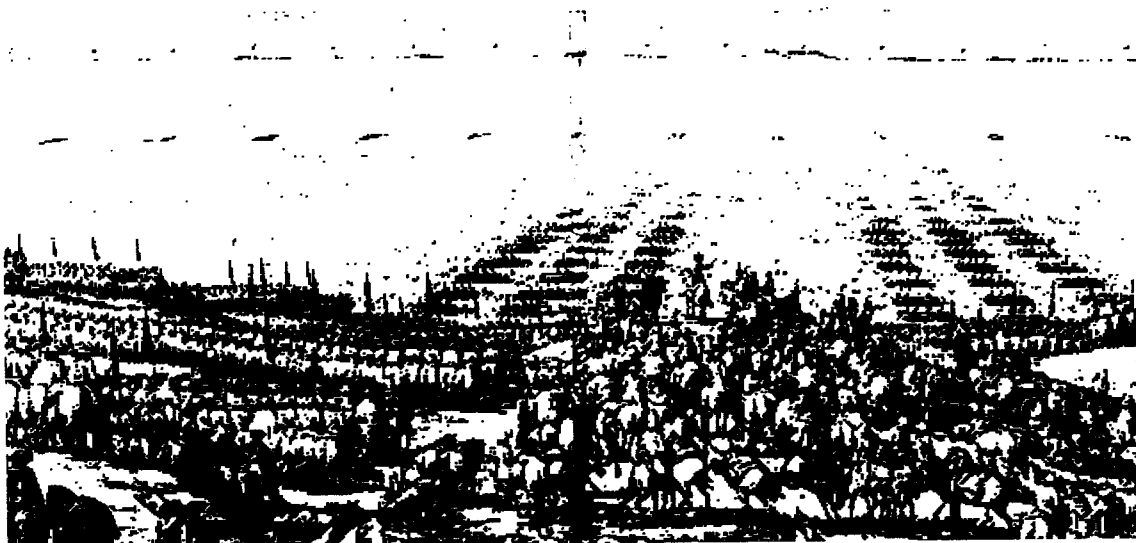
"Dernæst maa vi underholde Flygtninge fra Fyn, Langeland og Sjælland, der intet har her at gøre og burde klare sig selv andet Sted".

Kortet til venstre er tegnet af Puffendorf og viser de svenske styrkers placering omkring Nakskov. Kortet er drejet 180 gr. fra originalen, som er tegnet med Syd opad. For bedre orientering vises tilhøjre et kort over samme område fra 1854, da de store opfyldninger i fjorden endnu ikke var påbegyndt. - Længere fremme vises samme Puffendorfs kort over selve fæstningen, hvorpå nutidens centrale gadeforløb kan genkendes. Dette kort er af hensyn til teksten gengivet i sin originale form med Syd opad.

Byen manglede nu den ammunition, svenskerne havde erobret ved overgivelsen året før, og mandskabet var fåtalligt til bemanning af de udstrakte skanser, men der var rigelige forråd af levnedsmidler. Man håbede især på snarlig undsætning fra den forenede danske og hollandske flåde, som havde gjort udslaget ved Københavns belejring. Men hollænderne vilde denne gang ikke hjælpe - for dem gjaldt det om, at Danmark og Sverige udmattede hinanden mest muligt, og at ingen af parterne endte med at beherske begge sider af Øresund.

Byens forsvarsværker var rettet mod landsiden, dvs. mod nord, men d. 6' maj 1659 indledtes et angreb mod den ubefæstede sydvendte kystlinje. Det blev tilbagevist, og borgerne forstærkede så skanserne på Stensø syd for byen, men natten efter d. 13' blev de overrumplet og nedhugget. Svenskerne bragte nu kanoner til øen og

Efter dette, for svenskerne, lille intermezzo gik de op gennem Sjælland og truede snart København. Ved den derefter sluttede sørgelige fred i Roskilde d. 26' februar bestemtes det, at Nakskov skulde rømmes af fjenden, men ikke førend d. 9' maj var tropperne helt væk. - Kong Frederik III havde d.

10 marts indsat som byens nye kommandant en oberst v. Mönnichhausen med 160 tyske lejesvende, som viste sig mindst lige så plagsomme og krævende som de øvrige svenske besætttere, og der var til stadighed blodige slagsmål mellem militæret og borgerne.

Som det er bekendt fra skolens historietimer brød Carl Gustav allerede 7' august samme år freden, gik iland ved Korsør med sine tropper. og omringede i de følgende dage København, bortset

1600-tals
infanteri og
en
musketér.

fra, at byen stadig havde kontakt med landet ad søvejen. De sydlige øer var da udset til søværts at levere forsyninger til hovedstaden, da de var den eneste del af landet, som ikke var besat. I Nakskov gik vinteren '58-'59 med at reparere fæstningen og opstille palisader, og der udrustedes

oberst Kørber, rådslog med officererne og borgerne. Officererne mente, at der vilde kunne opnås gode betingelser ved omgående forhandling, men borgerrådets flertal stemte imod, og der blev givet afslag. Natten efter 13' juli stormede svenskerne så et af udenværkerne og kunde nu skyde med bøsser ind i byen. Om morgenen indledte Stenbock dagen med et mindre bombardement og spurgte igen, om byen vilde overgive sig. Svaret var nu bekræftende.

15' juli 1659 blev betingelserne underskrevet, og borgernes standhaftighed kom til at koste dem dyrt. Alle officerer med familier og gods fik frit lejde til ved første lejlighed at blive sejlet til Kiel. Bønderne fik lov at drage hjem, men borgere og gejstlighed skulde blive i byen indtil kongen af Sverige traf videre afgørelse. Krigsfanger fra begge sider løslodes. Af akkordens 14 punkter citeres her nr.2:

"Overkommandanten Joachim Kørber med Tjenerskab og alle Over- og Underofficerer samt menige Ryttere og Volontører af hele Garnisonen maa med flyvende Faner og klingende Trompeter, ladte og spændte Karabiner og Pistoler, opsadlede Heste, Hustruer, Børn og Tjenestefolk med alle dem tilhørende Ejendele herunder Karosser, Vogne etc. uhindret forlade Byen og skal ved første Lejlighed overføres til Kiel -"

I akkorden savnes bestemmelser om byens og borgernes skæbne - det har været vigtigst at redde den militære ære. Det ser ud som om de fordele,

der kunde være opnået d. 10' juli, nu blev strøget som straf for, at borgerne da havde nægtet at overgive byen.

Carl Gustav kom snart til Nakskov for at syne sin erobring og beordre udbedringer af forsvaret og indkvartering af de fremmede styrker på borgernes bekostning. Hvad de måtte lide i de følgende 11 måneder er endnu et kapitel i byens historie gennem de år, Hans Korsebjerg tilbragte der. Udplyndring, ødelæggelse, afpresning, voldtægt, tortur sågar med døden til følge, og økonomisk udsugning. 30 gårde og 130 huse blev ruinerede. Indbyggertallet var faldet fra ca. 2000 til 1370, mange var døde og flere havde mistet alt og derfor forladt byen. Af de 300 ejendomsbesiddere var 64 døde, 26 rømte og 156 forarmede.

Da krigen ebbede ud efter Carl Gustavs uventede død af lungebetændelse, blev der sluttet fred d. 26' maj 1660. Blandt betingelserne var Nakskovs frigivelse, som skete d. 13' juni og efterfulgtes af nye byrder: Nu skulde der indkvarteres danske tropper, og den hjælp til genopbygningen, man havde forventet af landets regering som belønning for det tapre forsvar, bestod i hovedsagen i fritagelse for en ny "Hovedskat" (en skat pr. indbygger) og for at underholde garnisonen. De to forhandlere, som byen havde valgt til at føre ordet herom i København, var de samme to, som var udset til at repræsentere byen ved den stænderforsamling, der skulde træde sammen d. 8' september 1660: Borgmester Peder Mortensen og købmand Hans Pedersen Roed.

KONTROVERSER MED SOGNEPRÆSTEN

I det Kongelige Bibliotek findes et trykt eksemplar af en ligprædiken holdt af pastor Widsted d. 12' juni 1649 over borgmesteren Madtz Bergen. Beskrivelsen af dens indhold kan give et billede af, hvor fjern tidsånden var fra nutidens: Den afdøde borger havde været i Nakskovs styrelse i 31 år, "lige saa længe som Josias var Konge udi Juda". Det har ledt præsten til at holde en prædiken over Josias, og den fylder hele 100 sider af bogens ialt 150 sider! Derefter

nævnes den afdødes biografiske data, og endelig optages de resterende 50 sider med en række "højest maadelige" (iflg. Haugner) Klagesange, formuleret som en dialog mellem den sørgende enke og den trøstende afdødes sjæl. Man må spekulere over, hvor stor en del af teksten det er lykkedes præsten at deklamere for den "meget fornemme Adels og u-Ædels/Geistligis oc Verdsligis Forsamling", som han henvendte sig til.

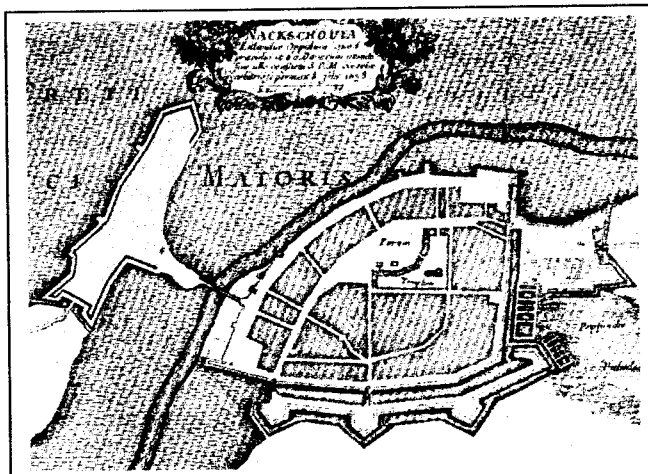
opfordrede d. 16' byen til overgivelse, men det blev afslået. De følgende dage blev byen bombarderet og forsøgt stormet, og der anrettedes store skader. 30' maj var bombardementet blevet stadig mere effektivt og især koncentreret om kirken, som var det sikreste tilflugtssted. Den svenske kommandant, general-admiral Wrangel, blev nu overflyttet til Fyen, hvor svenskerne var i vanskeligheder, og blev 31' maj afløst af feltmarskal Gustav Otto Stenbock. Han indledte en regulær belejring og begyndte anlæg af løbegrave foran fæstningen, gravet af udskrevne bønder fra egnen.

Kong Frederik III beordrede adskillige gange danskerne i Holsten til at sende Nakskov undsætning, men der savnedes støtte fra Hollænderne. Man afbrændte byens vindmøller for at unddrage fjenden dem; de kunde undværes, da der i byen var to hestemøller. De svenske løbegrave nåede stadig nærmere skanserne, og d. 9' juni foretoges et stort udfald med mange svenske dræbte og fangne; 30 lollandske bønder blev ved den lejlighed befriet fra sliddet i løbegravene og overført til byns bemanding.

Næste dag begyndte en ny række bombardementer og overrumplingsforsøg. De svenske kanoner var nu nærmere målet og mere effektive; store skader resulterede, og mange blev dræbt i byen, således fik Philip Grovsmeds kone hovedet skudt af, mens hun sad og diede sit barn. Endnu et forsøg på at bryde modstanden afværgedes natten efter 15' juni med resulterende store svenske tab, hvorpå bombardementet atter forstærkedes.

Søndag d. 19' juni var kirken fyldt til højmessen, og der var indskrevet 130 gæster til altergang og 7 børn til dåb. Pastor Widsted stod foran alteret, kapellan Saxtrup sad i kapellanstolen i koret, og kapellan Hans Korseberg var ligeledes i koret. Menigheden istemte salmen "Nu bede vi den Helligånd", og i det samme lød et voldsomt brag: En bombe gik gennem korhvelvingen lige forbi præstens hoved og ned på en ligsten, der knustes. Præsten fik nogle skrammer, og en ung pige blev let såret. Saxtrup dukkede sig i kapellanstolen, og da han hørte bomben falde på ligstenen, løb han ud af stolen efter den flygtende menighed. I det samme sprang bomben og knuste stolen, han havde siddet i, men han og den anden kapellan slap uskadte. Billedet viser det bevarede bombehylster, som vejer 45 kg; kun 1/4 er

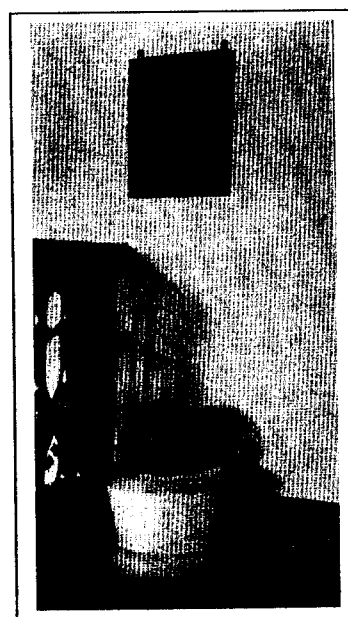
bortsprængt. Tavlens indskrift lyder: "Anno 1659, Søndagen den 19. Juni er denne Granat indskudt af de Svenske og gjorde paa Altertavlen Skade".

Fæstningen Nakskov (Nord nedad)

Nu forsøgte svenskerne at sætte ild til skibene i havnen, for måske at sætte byen i brand, men også det mislykkedes. De opgav så Stensø og forlod den. Fra byen blev der sjældent skudt mere, da krudtet var ved at slippe op; så hjalp det ikke at man havde nok af bly til kuglestøbning i kirkens beholdninger af bly til taget. D. 3' juli var løbegravene nået så langt frem, at man derfra kunde true palisaderne, men så fik borgerne ledet vand i gravene. 9' juli var svenskerne igen klar til angreb, og situationen var kritisk. Der blev da foretaget et stort udfald med 100 knægte og 200 ryttere, men de svenske havde bidt sig fast.

Dagen efter opfordredes byen igen til overgivelse. Kommandanten bad om 14 dages udsættelse, men fik naturligvis kun 24 timer; ingen vidste jo, om der var undsætning på vej. Kommandanten,

"og Raad ikke sidde overhørig, og de indskærpede derfor Borgerne, at de "paa alle hellige og andre forordnede Prædikedage var pligtige at søge Kirken". De beordrede dernæst Byens Tjenere til skiftevis under Gudstjenesten at gaa rundt i Byen og paase, at der ingen Steder skete Fylder og Drukkenskab. 1663 ragede Præsten uklar med sin Embedsbroder i Branderslev, fordi denne havde forrettet en Trolovelse hos Raadmand Peder Hansen paa Lundegaard. Kort efter kom han med fornærmelige Udtalelser mod Peder Hansen.

"Men allerværst gik det med hans Kapellan Hans Andersen Korseberg, som han selv havde antaget i 1657, og som han nu beskyldte for at "stifte Oprør og Mytteri i Menigheden". Maaske har Kapellanden ikke været fuldt loyal og har søgt at indsmigre sig i visse Kredse paa Sognepræstens Bekostning, maaske har dette kun været Tilfældet i Præstens nervespændte Fantasi, og det, han foretog sig, var i al Fald ganske ulovligt; han afskedigede nemlig uden videre Kapellanden, som var lovligt kaldet. Korseberg indankede Sagen for Landemodet⁴ og begærede sit Skudsmaal af Borgmestre og Raad og de 12 Mænd, og det fik han. Borgmestre og Raad attesterede og bekræftede, at hæderlig og vellærd Dannemand *Hans Andersen Korseberg, der paa 6 Aarstid har været Guds Medtjener her i Menigheden, altid, "baade udi Prædiken og Lærdom, Levned og Omgængelse og inden Kirken har skikket og forholdt sig retsindig og kristelig, ærlig og vel som det en god, hæderlig og ærlig Præstemand sømmer og anstaar, saa man ikke i nogen Maade noget utilbørligt haver set eller hørt om ham"*, før nu - hvad vi alle hjertelig beklager - al den Tvist og Uenighed er opkommet mellem ham og Sognepræsten, hvilket vi mange Gange og i højeste Maade har søgt at afdæmpe.

"De 12 Mænd taler i deres Attest ikke om Tvisten, men nøjes med at give Kapellanden samme smukke Skudsmaal som Borgmestre og Raad. Landemodet erklærede derefter i sin Dom Afskedigelsen for ulovlig og gav Præsten en Næse. Havde Mortensen Vedsted før været vred, blev han nu rasende. En Søndag sluttede han sin Prædiken med at kalde Korseberg "et Djævelens Lem" og "en forbandet Satans Krop". Kapellanden stævnedes en Række Vidner, der for Retten forklarede, hvad Sognepræsten havde sagt, og anlagde derefter Sag

"mod ham. Endnu en Gang forsøgte Borgmestre og Raad at mægle, kaldte Præsten og Kapellanden for sig for at høre, om der ikke kunde findes Midler til at genoprette den "kristelige Samdrægtighed mellem dem, som tilforn havde været". Mortensen Vedsted svarede, som han før havde svaret Amtsforvalter og Biskop, at han vilde føre Sagen om Kapellandens Afskedigelse gennem alle Instanser, og naar han saa havde faaet sin Ret, vilde han "ingenlunde afvise en kristelig Forligelse". Saa gik Sagen sin Gang og førte paa sin Vej forskellige andre Sager med sig. Kapellanden fik bl. a. Dom over Byskriveren og Byfogden, der i Anmærkninger paa Dokumenterne havde udtrykt sig fornærmeligt om ham, og alle Sagerne gik saa til Højesteret, der afsagde Dom den 27. Juli 1666.

"I Hovedsagen mellem Sognepræsten og Kapellanden hedder det, at Magister Laurids har suspenderet Hr. Hans fra hans Embede som Kapellan og rejst adskillige ærerørige og ubeviste Beskyldninger og grove personlige Skældsord mod ham, dels i sine Prædikener og dels uden for Kirken. Magister Laurids har desuden tvende Gange af egen Myndighed og tværtimod Landemodet dommen suspenderet Hr. Hans fra Embedet. *Magister Laurids Mortensen bør derfor miste sit Kald. For hans Tiltale og Beskyldninger bør Hr. Andersen i alle Maader fri at være.* Magister Laurids skal give ham Løn og Kost for den Tid, Suspensionen har været, og ydermere betale ham to Hundrede Rigsdaler i Sagsomkostninger. Byskriveren Marcus Lauridsen blev fradømt sit Embede, fordi han "meget grovt og ubevislig paa Ære og Embede har angrebet Hr. Hans Andersen". Han skulde gøre Kapellanden Afbigt og give ham 60 Rigsdaler i Sagsomkostninger. Byfogden dømtes til at gøre Kapellanden Afbigt og betale ham 12 og Borgmestre og Raad 20 Rigsdaler."

Københavns krostue ca. 1660

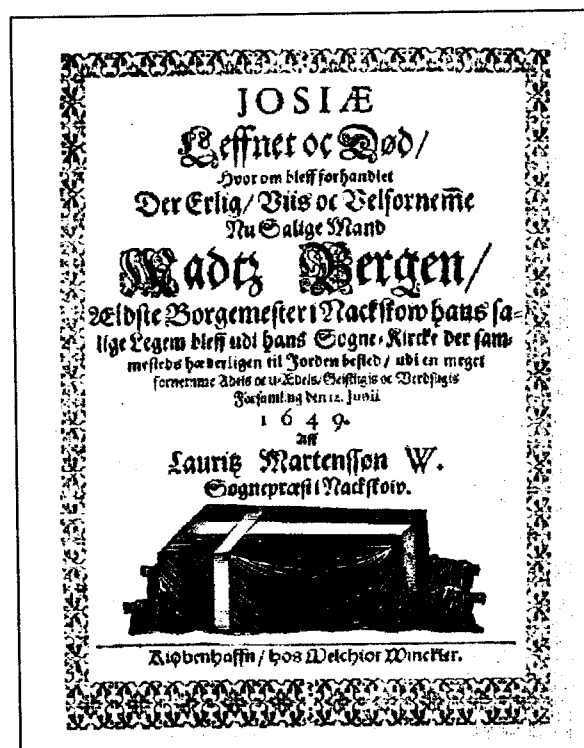
⁴ Bispens og provsters halvårslige sammenkomst

Både Fr. Hjorts undersøgelse ang. Korsebjerg, udg. 1928, og hans beretning fra 1925 om Slægten Thura omtaler meget udførligt de skæbnesvangre stridigheder, der opstod mellem provsten i Nakskov, hans broder borgmesteren og kapellanen Hans Korsebjerg, og som i sidste ende med-førte, at provsten og to af byens embedsmænd i juli 1666 ved Højesteret blev fradømt deres embeder og idømt store bøder. Andre forskere og forfattere har beskæftiget sig med sagen, og da der i arkiverne findes righoldig dokumentation af forløbet, har der været forskellige tolkninger deraf.

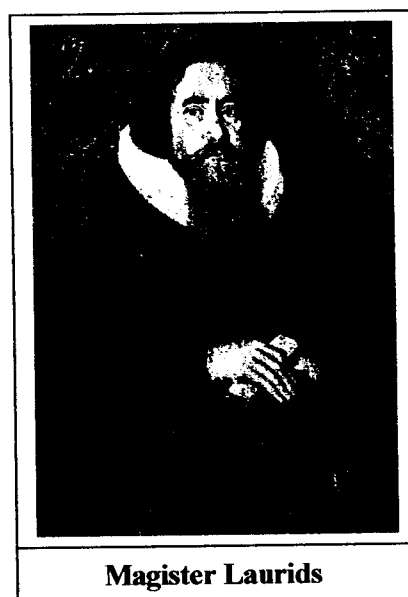
Her følges den ovenfor nævnte forfatter af Nakskovs Historie, C. C. Haugner. Ganske vist indleder han med at erklære sig uenig med flertallet af forfattere, som mener striden har stået mellem brødrene Widsted. Derimod mener han, at den stod mellem sognepræsten og hans kapellan, og at det var de forbandelser, præsten fra prædikestolen rettede mod sin medtjener, der gav anledning til den proces, der endte med, at højesteret fradømte Laurids Mortensen hans sognekald. Men her følger i hvert fald et uddrag af Haugners meget udførlige beretning:

"Mag. Laurids Mortensen var født 1614 i Vedsted i Vendsyssel. Han tog Magistergraden i København 1637 og havde faaet Stipendium til en Udenlandsrejse, da han gennem Lensmanden Palle Rosenkrans fik tilbudt Kaldet i Nakskov. Han tog det, men maatte efter sædvane tage Præsteenken med i Købet og gifte sig med hende. Det blev den tredje Præst i Nakskov, hun gik til Brudeskamlen med. Deres Ægteskab varede i 14 Aar og var barnløst. Derefter giftede Laurids Mortensen sig med Nykøbingpræstens Datter Margrethe og fik med hende 10 Børn. De antog Moderens Slægtsnavn Thura; en af Sønnerne blev Biskop og Stamfader til en anselig Slægt.

"Som Sognepræst var Laurids Mortensen Vedsted en myndig Mand, der holdt strengt paa sin Ret og havde et aabent Øje for de timelige Goders Værdi: derom vidner forskellige Mellemværender, som han havde med Øvrigheden angaaende sine Embedsrettigheder, og som altid endte til hans fordel. Han var en veltalende og forstandig Mand, og hans Forhold til Borgerskabet synes at have været det bedste indtil Svenskekrigens Slutning. Meget tyder paa, at Præstens Nervesystem paa det

"Tidspunkt ikke har været i bedste Orden; i al Fald følte han sig stadig forurettet og kom snart i Konflikt med forskellige Mennesker. 1662 indgav han Klage til Borgmestre og Raad over Borgerne. Han paastod, de forsømte Kirkegangen, nogle arbejdede under Gudstjenesten, andre spadserede paa Gaderne i Stedet for at søge Guds Hus, andre sad hjemme ved Drik og Fylder i o.s.v. En saadan Klage kunde Borgmestre

Magister Laurids

"Borgmestrene krævede aflagt fuldt Regnskab for de nævnte Midler uden Fradrag. Widsted paa sin Side hævdede, at han havde den fornødne Bemyndigelse, og da ingen af Parterne vilde give efter, kom det til Proces. En Højesteretsdom af 1665 giver Præsten Medhold, men inden man var naaet saa vidt, havde Striden givet sig andre og større Udslag. Borgmester Peder Mortensen indgav nemlig Klage over, at Broderen havde fornærmet ham fra Prædikestolen. Hvad Præsten havde sagt, foreligger der intet om i Byarkivet, men det ligger nær at slutte, at Præsten som Retorsion overfor Broderen, der havde beskyldt ham for uretmæssig at have anvendt Kirkens Midler, har ladet sig henrive til fra Prædikestolen at beskyldte Broderen for ikke at have forvaltet Byens Midler paa ærlig Vis. Det var almindeligt i de Dage, at Præsterne drog deres private Sager frem paa Prædikestolen, saa der var intet opsigtsvækkende i, at Widsted omtalte Broderstriden, der smertede ham dybt og gjorde ham pirrelig og urimelig. Men det var i høj Grad ubetænksomt af ham at udslynge ubevislige og ærekrænkende Beskyldninger mod en af Byens Borgmestre. Disse Beskyldninger har dog næppe været Widsteds egen Opfindelse; det var almindelig udbredt Mening blandt Borgerne, at *Peder Mortensen* havde gjort sig *uretmæssig Fordel paa Byens Bekostning*, og Borgerne tog forsaavidt ogsaa Del i Striden, som en Del af dem, med Didrik v. Essen i Spidsen, i 1665 indgav en nærmere formuleret Klage over Borgmesterens "Embedsførelse. Om det er Præstens Udtalelser,

der har givet Anledning til Klagen, eller omvendt, "maa lades usagt. Men at Borgmesteren indgav Klage over Broderen, er selvfølgelig. Sagen kunde maaske været ordnet med en uforbeholden Undskyldning fra Præsten, men i sin oprevne Sindsstemning nægtede han to Gange overfor Provsteretten at benytte denne Udvej, og Følgen var, at Sagen gik til Højesteret, der 1666 dømte Sognepræsten til at afsættes fra sit Embede."

Denne fremstilling tyder stærkt på, at Hans Korsebjerg, skønt han nok har været uforsigtig i sine private udtalelser, har været som en hund i et spil kegler og er blevet indblandet i de to brødres hidsige kamp. Andre forskere har kaldt ham trættekær og stridbar, men det fremgår ikke, hvad der er begrundelsen herfor. Det kan meget vel tænkes, at Hans har ladet sig dominere af de to, som var blandt byens spidser - han har jo fundet sig tilrette i sit embede i en halv snes år underordnet den strenge Laurids - og at han ved sin interesse for Peders datter Sidtzel har begået indiskretioner i forbindelse med de to brødres indbyrdes trætter.

Om pastor Widsted skriver forøvrigt Wiberg i sin præstehistorie: "Først nidkjær, forstandig, velvillig og nød udeelt Agtelse; siden mistænksom, pirrelig og trættekjær; Cap. Korseberg antages at have været Skyld i hans Ulykke."

GIFTERMÅL 1670

Borgmesteren i Nakskov siden 1649, Peder Mortensen Widsted, var ligesom broderen Laurids født i Vedsted i Vendsyssel. Han havde været ridefoged for lensmanden, blev rådmand 1649 og borgmester allerede 1653. Han var dygtig og handlekraftig og havde mange betydningsfulde hverv under krigen og i tiden derefter, ligesom han var en af de to mænd, som i 1660 var byens repræsentanter ved stænderforsamlingen i København (ligesom forøvrigt Hans Korsebjergs far som repræsentant for Odense). Han var gift med Abigael Knudsdatter Lerche, datter af præsten i Nysted, provst Knud Madsen Lerche, og deres 10 børn var født mellem 1644 og 1657. Et af dem var Sidtzel Pedersdatter Widsted, som var

døbt i Nakskov kirke 6' maj 1649. Hans har åbenbart frekventeret borgmesteren, siden man omtaler hans "løben med sladder", og han har fattet interesse for denne datter, som han kan have kendt fra hendes konfirmation, måske har han endda konfirmeret hende. De to blev forlovet, men selv om præstestriden da var overstået, var byens borgere stadig delt mellem tilhængere og modstandere af den afsatte præst. Den nye sognepræst, Rostrup, havde stor veneration for sin forgænger, og det har sikkert medført, at de to unge ikke kunde blive viet i Nakskov kirke og ikke figurerer i kirkebogen. Hans ansøgte da 2/1 1670 kongen om en særlig vielsesbevilling. I ansøgningen skriver han:

To billeder af folkelivet i samtiden: To fiskere og deres koner, malet i 1630. Og en gruppe københavnske borgere i 1660, et udsnit af det kendte billede af arvehyldingen.

Efter dommen flyttede sognepræsten til Køge og kæmpede videre for sin sag, gik endda til kongen, men opnåede intet de næste 8 år indtil han døde af skørbug og blev begravet i Nakskov kirke. Denne beretning synes at gøre sognepræsten nærmest eneansvarlig for sin egen skæbne, men det fremgår af andre tekster, at især hans broder, men også kapellanen har haft deres andel i forløbet. Således skriver (iflg. Fr. Hjort) Pastor Friis i sin "Lollands Historie":

"Hvormegen eller hvor liden Del Capl. Korsebjerg har haft i Provst Widsteds Ulykke, og i hvor høj Grad han selv har forskyldt den, maa en grundigere Undersøgelse af de endnu eksisterende Aktstykker afgøre. Saa meget er vist, at der omtrent fra denne Capellans Tid er foregaaet en ligesaa iøjnefaldende som beklagelig Forandring i Widsteds Karakter. Før den Tid fremtræder han som en nidkjær, forstandig, velvillig og godgjørende Mand, der nød udelt Agtelse i sin Menighed; men siden hen blev han saa mistænksom, pirrelig og trættekjær, at det paa ingen Maade kan undskyldes. Hvad han fra Prædikestolen beskyldte sin Broder for, har det ikke været Udgiveren (Pastor Friis) muligt at faa oplyst, men at Broderen ej allene var en raa og myndig Mand, men ogsaa paa en uretfærdig Maade søgte at føre sig sine Medborgeres Elendighed til Nytte, fremgaar noksom af Aktstykker i Byens Arkiv og findes for en Del alt godtgjorte i "Mindeblade om

Nakskovs Fortid". Med Korsebjerg havde Widsted flere Stridigheder, dels fordi de sigtede hinanden for at have talt ilde om hinanden i forskellige Prædikener, og dels af andre Grunde."

Hvad angår ændringer i præstens karakter kan man dog ikke se bort fra, at perioden kort efter Korsebjergs ankomst til byen falder sammen med Nakskovs belejring og de derpå følgende kaotiske år. I forløbet indgår også årelange retssager mellem Peder Mortensen Widsted og en intrigant rådmand Peder Hansen, som havde spillet en uheldig rolle under den svenske besættelse. Et andet sted citerer Fr. Hjort fra en tidligere udgave af redaktør Haugners "Nakskovs Historie", om provst Widsteds strid med broderen, borgmester Peder Mortensen:

"Det ser ud til, at denne (årsagen til striden) dels kan søges i Widsteds Iver for at smykke og vedligeholde sin Kirke og en i Forbindelse dermed staaende egenraadig Optræden, og dels i Kapellanen Hans Korsebjergs Lyst til at løbe med Sladder til Borgmester Peder Mortensen. Brødrene kom som Følge af denne Sladder paa en spændt Fod, der gav sig Udslag i aggressive Skridt fra begge Sider. Det fremgaar af de nævnte Documenter, at *Præsten* uden fornøden Bemyndigelse bl. a. har *ladet Kirkegaarden istandsætte og anvendt Midler hertil af Kirkens, Skolens og de fattiges Kasse*, hvis Aarsag

De næste 12 år levede så det unge par her af præstegårdsjordens afkast suppleret med embedets tiende, som bestod i naturalie-ydelser fra sognets bønder. De har på mange måder levet bøndernes slidsomme dagligdag, men har dog haft deres nogenlunde sikre udkomme. De tilhørte den 2' stand, dengang befolkningen var opdelt i Adel, Gejstlighed, Borgere og Bønder. De har plejet omgang med egnens præster og de nærmeste byers borgere, og de havde uden tvivl også kontakt til herremændene. Som skikken var, fik de også snart en børneflokk at se til, selv om den første tid må have været tilbragt i byggerod under ombygning af den nedbrændte gård.

9 1/2 måned efter vielsen nedkom Sidsel med en søn, hvorom Hans på dåbsdagen d. 6/9 1671 i kirkebogen lod skrive om sønnen, som fik sin morfars (Peder Mortensens) navn:

"6 sept. er lest over Her Hans Andersssøns Kaarssebergs Søn, udi Maglebye, **Peder**, Sara Johan Roels bar ded, Karen Mester Eriks gick hoes. Fad. Her Johannes i Ølsemagle, Hans Mortenssøn på Toggaard og Lydder Sygwartssøn."

(Betegnelsen "Her", "H" eller "Herr" står for sognepræst, "Magister" er også sognepræst, men med en højere grad af uddannelse).

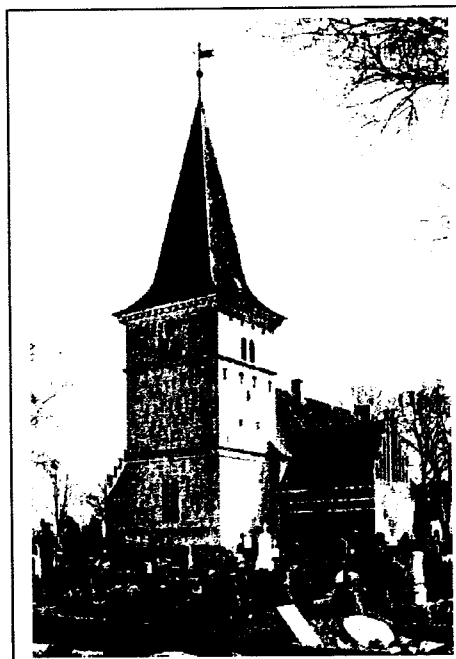
I rask følge kom de næste piger og drenge, d. 20/10 1672 døbt en pige efter sin mormor Abigael Knudsdatter Lerche, og her tager Hans det dengang usædvanlige skridt også at nævne moderens navn:

"Den 20 8thr Her Hanss Anderssøn Sognepræst til Magleby Sogn, hans Kiæreste værdsatte Sidtzel Pedersd. haffde een daatter ført til den Hellige Daab kaldet **Abigael**, en Qvinde aff Kiøbenhaffn baar barnet, fadere Henning Jacobssøn i Kiøge, Herr Madtzens Qvinde i Lille Heddinge, (resten ulæselig)"

Endnu en datter døbt d. 12/10 1673, 20' søndag efter Trinitatis, opkaldt efter et adeligt dåbsvidne: "Her Hans Anderssøn Sognepræst til Magleby Sogn, Hans Hustrue ved Naffn Sidtzel Pedersd. haffde een Daatter ført til den Hellige Daab kaldet **Sophia**, Velb. Jomfru Sophie Marsuin bar barnet. Fadere Johan Kaal, J..... Pederssøn, Anna Jacob Pomeyers i Kiøge."

Datteren Abigael var nu død, det ses ikke i kirkebogen, men den næste fik den døde søsters

navn og blev døbt d. 16/6 1675: At *hun* nåede at blive voksen ses af, at Abigael Hansdatter var dåbsvidne i 1696.

Magleby kirke

Sognepræster Maglebye:	
Madten	- 1553
Andersen Fabricius	1553 - 86
Andersen Ellendborg	1580 - 96
Andersen Fabricius	1596 - 1642 al 61
Andersen Ingvald	- 83
Andersen Kærberg	1683 - 91
Andersen Kærberg	1691 - 1741
Andersen Kærberg	1741 - 46
Andersen Kærberg	1746 - 50
Andersen Kærberg	1750 - 66
Andersen Kærberg	1766 - 1812
Andersen Kærberg	1812 - 27
Andersen Kærberg	1824 - 35
Andersen Kærberg	1836 - 48
Andersen Kærberg	1844 - 61
Andersen Kærberg	1861 - 75

Kirkens præstetavle

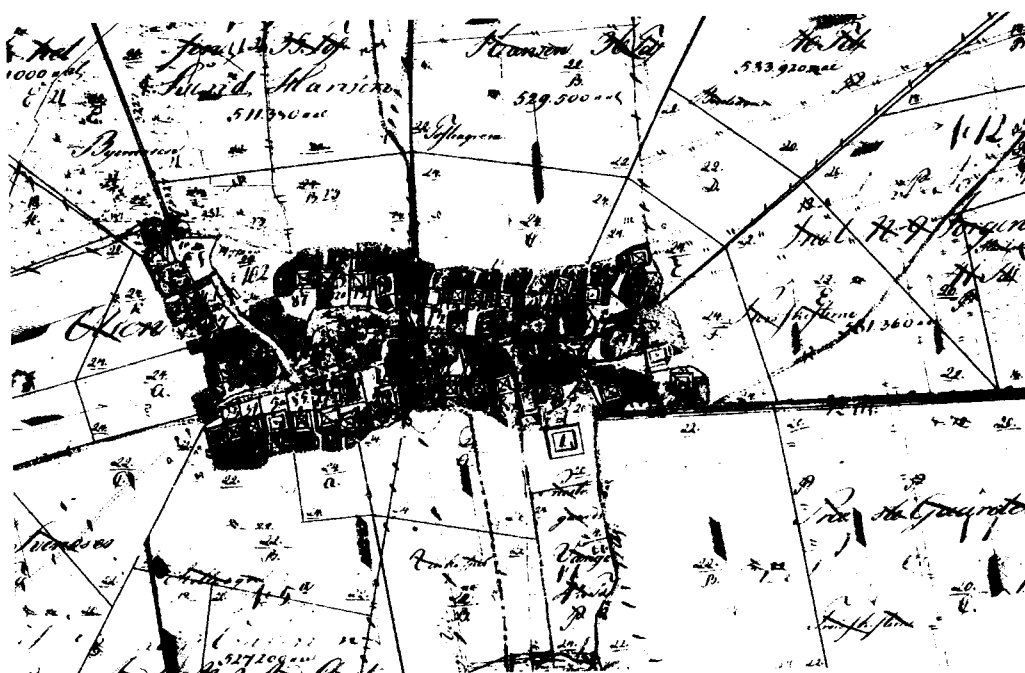
"..... da efterdi nærværende Aars højstsørgelige Tilfælde har naaet og saargjort Hjærterne, som i Almindelighed saa i Særdeleshed Begjæres af Eders Kgl. Majestæt"

Uden på anmodningen staar "fra Kpl. Hans Andersen Korsebjerg", og han har selv underskrevet den (alt iflg. Fr. Hjort). Bevillingen kom hurtigt, og d. 10/11 1670 blev de viet i Løjtofte kirke, som hørte under Nakskov sogn. Vielsen blev forrettet af pastor Saxtrup, som var

hans kollega i Nakskov. Vidnerne kendes ikke, da kirkebogen gik til ved præstegårdens brand i 1838.

Dagen efter vielsen blev Hans Andersen Korsebjerg udnævnt til sognepræst i Magleby på Stevns efter Hildebrandt Hansen Toxværd, som var død i sommeren 1670. Ifølge Kongebrev af 19/1 1671 fik han efter ansøgning hjælp til genopførelse af præstegården, som var brændt - hvornår vides ikke.

SOGNEPRÆST I MAGLEBY 1670-83

Det her gengivne udsnit af Maglebys ældste bevarede kort viser jordernes opdeling lige efter udskiftningen i slutningen af 1700-tallet med de ældre skel og je overstreget. Kirkens beliggenhed ses ikke, da den ligger ca. 1 km syd for byen, men præstegården ses tydeligt som nr. 1 i byens sydøstlige udkant. Al bebyggelse var endnu koncentreret langs "Hovedgaden" med gårdene liggende klods op ad hinanden som de lå fra de ældre, ufredelige tider. Fra byen udgik 4 veje i omtrentlig N, S, Ø og V-retning. Den nordre førte over Strøby langs Tryggevælde Å til Køge og den østre mod herregården Gjorslev. På Hans' tid var der måske færre gårde, nogle af dem måske lagt i 1855 efter en lynbrand året før. Blandt kirkens inventar noteres en udskåren altertavle fra 1606

øde under svenskekrigen, men det generelle billede har været det samme.

Anden kapellanen fra det store Nakskov sogn drog nu med sin brud fra Lolland til Sjælland, til det lille Magleby sogn på Stevns. Kendte han stedet, og tog han først alene derop for at stikke fingeren i jorden? Det får vi ikke at vide. Han kom da til en middelalderkirke, hvis statelige tårn synede viden om i det flade landskab. Kirken var viet til St. Andreas og skib og tårn var opført i kridtkvadere, med tilbygninger i mursten. Dens udseende på Hans' tid var et andet end på billedet, idet spiret, som var opført i 1667, blev fornyet og et af landets ældste epitafier over Anders Billes hustru, Pernille Krognos, død 1533.

I Hans Kaarsbergs levetid havde kirkens stilling i samfundet undergået store forandringer. Der havde under Christian IV's regering udviklet sig et patronat, hvorunder kirketiendet og kirkens øvrige indtægter solgtes som krongods. Denne trafik kan iflg. Salmonsens Leksikon regnes at være blevet almindelig fra året 1684. Et andet forhold, der må have haft betydning for Hans' stilling, er den livlige handel med godser, som involverede både kongemagten, de adelige jordbesiddere og enkelte velstående borgere

Gjorslev hovedgård

I Magleby sogn var den største gård Søholm, og i nabosognet Holtug lå den ældgamle hovedgård Gjorslev. Den blev i 1678 solgt for 40.000 Dtl. Spec. til ingen ringere end Christian V's dronning Charlotte Amalie, som ofte opholdt sig på den. I 1680 købte hun også Søholm, og i forbindelse med handelerne skete der en omfordeling af

gårdenes tilliggender, ligesom landsbyen Sørup i Magleby sogn blev nedlagt. De to præsters indkomstforhold blev således ændret, hvad der kan have motiveret Hans til at søge nyt embede. En uge efter han tiltrådte det nye blev Holtug gjort til anneksogn til Magleby d. 23/6 1683. Om Hans frivilligt har søgt bort, eller om han er blevet forflyttet er det ikke lykkedes at opklare. Det kan jo også tænkes, at dronningen har udnyttet patronatsretten⁵ og favoriseret en anden præst til embedet.

I Sjællandske Registre findes følgende indførsel om Hans' "beskikkelse" under nr. 170:

Hr. Hans Andersen Korseberg at være Sognepræst til Store oc Lille Fuglede Sogner

(Monogram) C5

W: A: W: At vi allernaadigst hafver beschicket oc forordnet, saa oc herved beschicker oc forordner H.. Hans Andersen Korseberg hiidindtil Sognepræst til Maglebye Sogn udi Stefns Herret til at være herefter Sognepræst til Store oc Lille Fuglede Sogner udi Artz herret, her i Vort Land Sielland i dend forige nu ved døden afgangne Sognepræstis H.. Jens Hansen Othinians sted. Forbydendis etc: Hafn: d = 16 Juni 1683

Så drog Hans med sin store familie til Vestsjælland ved bredden af den store Tissø med dens rige fugleliv, få km fra Storebælt. Der ligger Store og Lille Fuglede sogne med hver sin kirke, som begge hørte under Hans' pastorat. Kirkerne er middelalderlige og begge viet til St. Peter. De ligger på hver sin stejle bank med vid udsigt over landskabet, og præstegården ligger få skridt fra St. Fuglede kirke. I 1683 var den unge sognepræst Jens Johansen død; han var født i Odense (deraf navnet Othinians) og blev student 1668, og efter sædvanen vilde hans enke Lisbet blive forsørget ved at gifte sig med hans efterfølger. Men hendes tragedie var, at der kom en allerede gift præst til sognet, endda med 7 børn under 12 år.

⁵ Se "Patronatsret" i Salmonsens Leksikon af 1925

"H. Hans Andersson Sognepræst til Magleby Sogn, hans K. Hustru Sidtzel Pedersd. haffde en daatter ført til den H. Daab kaldt **Abigael**. Velb. Fru Anna paa Søholm bar barnet. Fadrer Villum Mulo(?) af Kiøbenhafn Hr. Skipper Søffren Christian Høyer(?) aff Holtug Hrr Fridrich S..... af Storeddinge Anna Hr Peders i Strøbye."

Endnu en datter var nu død, og igen gik den døde søsters navn videre til den næste, som døbt d. 4/6 1676, og som blev gift i København 18/10 1699 med kancellist Theodor Harder:

"Her Hans Andersen Sognepræst udi Magleby, hans Kiæreste Sidtzel Pedersdatter, haffde en daatter ført til den Hellige Daab kaldt **Sophia**, Hans Mortensens qvinde paa Thaagerød bar barnet, Fadrer Johan Lauritzen Ridefoged paa Giorsleff, Jens N. Hører i Kiøge Skolle, Maren Moridtz Dreyers i Kiøge."

Så kom endnu en pige, som døbt d. 30/1 1678:

"Her Hans Andersen Sognepræst til Magleby Kircke, hans Kiæreste Sidtzel Pedersdatter, haffde en daatter ført til den H. Daab kaldet **Johanna**, Karen Her Peders i Holsted bar barnet, Fadrer, Magister Peder Andersen udi Store Heddinge, Jens Pedersen paa Frøsløffgaard, Johan Kr..... udi Kiøge, Magdalene Niels Nielsens paa Gjødstrup(?)"

En datter blev født 1679, men det ses kun af begravelsesprotokollen for d. 27/4 1689: "Sep. i St. Fulede Kirke min Elskeligste Daatter **Elisabeth** - ætat 10. (dvs. 10 år gl:)"

Og så var Johanna død, og efterfølgeren fik sin døde søsters navn og nåede i hvert fald 16 års alder (6' Søndag efter Trinitatis 1696 var Sissel Hans Kaarsbergs og Johanna Kaarsberg daabsvidner i St. Fuglede). Den 13/6 1680, 1' Søndag efter Trinitatis, blev datteren døbt:

"Præsten i Magleby Hr. Hans Andersen Hans Kone ved naffn Sidtzel Pedersdaatter, haffde ehn Daatter ført til dend H. Daab kaldet **Johanna**, Anna Haagendrup Friis paa Søholm bar barnet, Fadrer Hr. Madtz Rasmuss. i Lille Heddinge, Johan i Ølsemagle, Hr. Christians Kone udi Herfølge."

Endelig fik de så en søn nr. 2, som nok havde været ventet med længsel. Det blev ham, der førte den med sikkerhed kendte del af slægten videre, og som er emnet for slægtskrønikens kapitel **THEMAND OG VINTAPPER**. Han blev døbt d. 8/10 1681 og fik navn efter sin farfar, Anders Hansen Korsebjerg:

"Her Hans Anders. Sognepræst i Magl. hans Kierriste Sidtzel Pedersd. haffde en Søn ført til den Hellige Daab, kaldet **Anders**, Anna M. Qwistis i Kiøge bar barnet, fadrer M. Hans i Kariise, Knud Byskriffuer i Kiøge."

I Magleby nåede de at få endnu en datter, som døbt d. 25/9 1682:

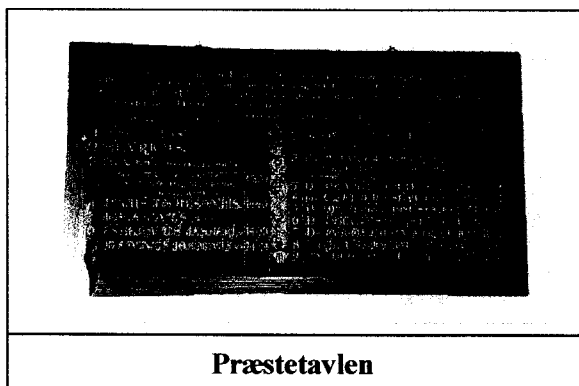
"Her Hans Anderss. Sognepræst i Magleby, hans Kieriste Sidtzel Pedersdatter haffde en daatter ført til den Hellige Daab kaldet **Sara**, Henning Jacobss. Kone i Kiøge bar barnet, Fadrer H. Christian i Hoeltug, H. Christian i Harføle, Jacob Bagger i Kiøbenhaffn."

En samtidig præstefamilie

I fornævnte arkiv findes (under C)⁹ en præstefortegnelse for Fuglede sogn, begyndende før 1370, og hvori nævnes: "Hans Andersøn Kaarsbjerg kaldet af H. K. Majest. fra Magleby udi Stevns Herred og indsat til Sognepræst Dom. 4 Trin. 1683." (Forgængerens Jens Hansøn Otthinian var død 7/5 1683)

Kirkens altertavle og prædikestol er renæssancesnitværk fra begyndelsen af 1600-tallet. I kirkerummets vestlige del hænger to smukt bemalede tavler med præstefortegnelser, hvoraf den ældste er ret sjælden og udført sidst i 1600-tallet. Den er afbildet her; dens præsterække begynder i den katolske tid (den tredie tiltrådte i 1370) og fortsætter med Olaus Petri W., som var præst fra før Reformationen og til 1554. Som den sidste på denne tavle ses **Dn. Johan. Andr. Crucimont. 1683 - 1697.** - I Koret hænger en usædvanligt velbevaret krucifiksgruppe, skåret af en kunstner, som kendes ved navnet "Store Fugledemesteren".

Præstetavlen

Forstørret udsnit af tavlen:

I det nye domicil fortsatte rækken af barnefødsler og begravelser ufortrødent, uden at der ses andre tegn på svækkelse af moderens helbred end netop begravelsernes antal. Det var jo ikke usædvanligt, at så mange af børnene døde som små, men hvor ofte skete det ikke, at moderen fulgte dem i graven, hvorpå faderen fandt en ny kone til at passe børn og hus. Sophie har været benådet med en livskraft større end de flestes.

St. Fuglede kirke

21/10 1685 døbt den næste datter, og det ser ud til, at Hr. Hans nu selv måtte til at skrive i bogen. Sognet har ikke kunnet bære lønnen til en kapellan:

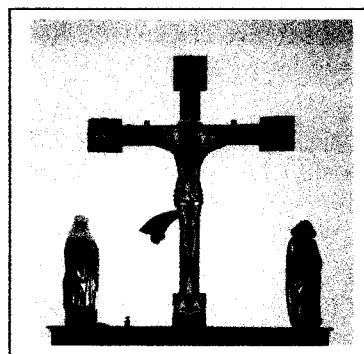
"**Anne**, min Daatter, Testes, Velb. Sille Birks til Vibygaard, Hr Morten Pedel, SognePræst i Rakkebytz(?), Borger Mogens Poulsen i Kollunborg, Rasmus Jensen forpacter paa Selbygaard (Sæbygård?), Artoni Møller i Jørløse, L.... Jørgen gaard."

Så kom den tredie søn, som blev døbt d. 8/3 1688 med sin fars navn. Men præsten bliver efterhånden sløset med sine indførsler:

"D. 8 Mart. bapt. i St. F. K. **Hans**, Sognepræstens Søn, Testes, Anne Mogens Poulsens i Calundborg, Hr Christian(?) i Tr....rup (Trudstrup?), Hr. Erik i Rørby(?), og Hr. Ol...s Hustru i Uby."

(Begravelsesregistret 26/5 1690:)

"Sep. i St. Fuglede Kirke min Elskede liden Søn, **Hans**. Ætate 2."

⁹ Afskrift af Arts Herreds Bog 1730, side 51 pp.

SOGNEPRÆST I STORE OG LILLE FUGLEDE 1683-97

Hans Korseberg måtte, som en betingelse for at få kaldet, forpligte sig til en vis årlig ydelse til enken Lisbeth. Og ligesom hun i sin enkestand sikkert har måttet kæmpe for at overleve, har Hans måske også haft svært ved at få sine midler til at slå til - eller har han været en dårlig økonom? Et enkelt vidnesbyrd om situationen er fundet i de ellers sparsomt bevarede arkiver fra denne tid og drejer sig om denne enke⁶. Dokumentet er en skrivelse fra enken til provsten, udformet af hendes værge. Dens snørklede og omstændelige vendinger kan resumeres således:

Da kaldets indtægter i de forløbne år er mindsket, formodentlig på grund af ændrede ejerforhold i sognet, har Hans Kaarsberg ønsket en revision af den oprindelig aftalte enkepensjons ydelser, og har indgivet andragende om dette. I skrivelsen protesterer enken mod enhver ændring af den gamle kontrakt, som hun iøvrigt mener ikke giver hende mere end den ottendedel af kaldets indtægter, som hun efter loven har krav på. Men hvis kontrakten kan bøjes efter Hr. Hans' vilje, mener hun dog, at loven bør holdes, og for at vise, at hun ikke "skal findes stridig mod hans Høj-ærværdigheds ordre eller ubillig mod Hr. Hans", vil hun stille sig tilfreds med, at sognekaldets sikre indkomst deles i 8 lige store dele, og hun mener, at den rimeligste måde dertil vil være, at sognebørnenes jorder samt mensalgodset⁷ og præstegårdens jord bliver delt efter hartkorn, og hun vil så modtage ottendedelen af denne indkomst foruden ottendedelen af offerpengene. Disse var i kontrakten sat til 6 daler årligt, men hun har nu på fjerde år ikke modtaget noget af dette beløb, "mig icke til Ringe skade". - Det kan desværre ikke konstateres, hvad andragendet resulterede i

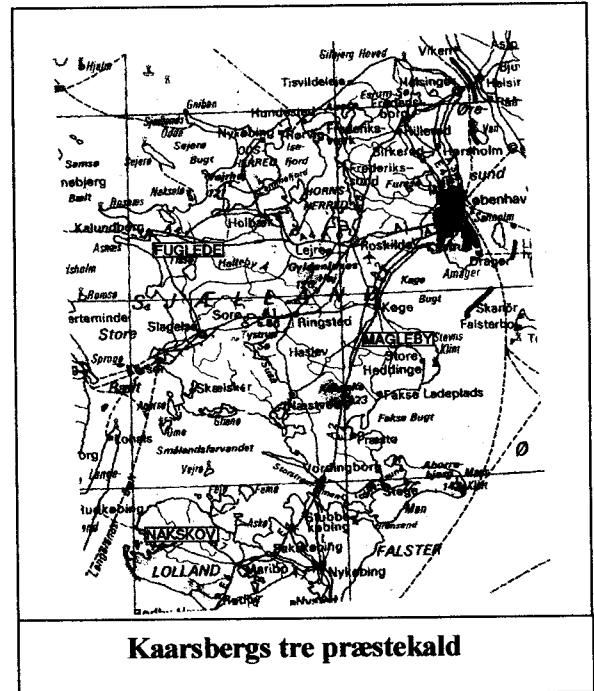
Hvad præstens indkomster angår er det så heldigt, at Sjællands stifts bispearkiv indeholder præstens beretning⁸ fra 1690, som her citeres:

"Efter Kongl. May.s Allernaadigste Befalling angivis og opsettis her rigtig alle Slags Korntiende af mig underskr.^{even} i dette Aar oppebaaren,

⁶ Se bilag 1

⁷ De ejendomme, som svarer tiende til kirken

⁸ Indkomne sager, Ars herreds provsti, B3c1, se bilag 2

"Udi Store Fulede Sogn

Rug	9 traver
Byg	34 traver
Havre	8 traver

Udi Lille Fulede Sogn

Rug	6 traver
Byg	27 1/2 traver
Havre	5 traver

Kand becommis

udi Skeppen af -----	{ 1 tr. Rug - 2 eller ! 3 skpp, hvoraf halv deelen er Klint og ! Knopper 1 tr. Byg - 3 eller ! 3-1/2 skpp 1 trav Havre - 3skp
----------------------	---

Tiende af Erter og Boghvede givis om Juletider; kand forventis i begge Sognes Erter - 7 eller 8 skpp. og Boghvede i dette Aar - 3 eller 4 skpp. men i nogle Aar tilforn slet intet, eftersom her Saas paa denne Egn ikkun lidet deraf.

Fulede Præstegaard
d. 16 Octobr. 1690
(sign.) Hans Anders K "

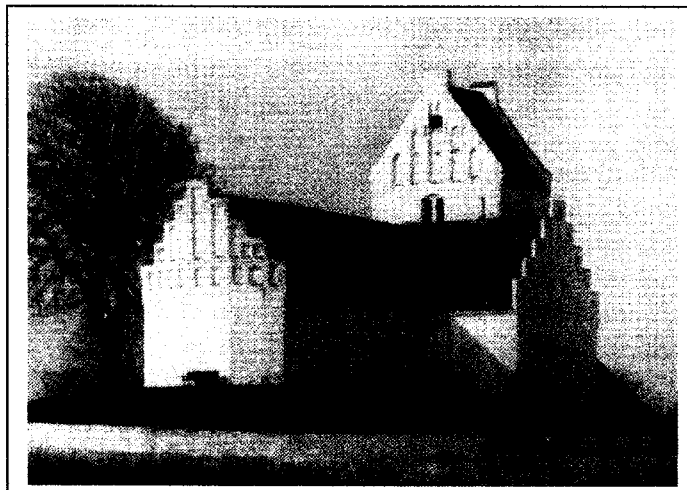
EFTERSLÆGTEN

Om døtrenes fortsatte liv vides altså endnu kun, at Sophia blev gift Harder. De to overlevende sønners skæbner er til gengæld godt belyst:

Den førstefødte, **Peder**, havde som præstesøn mulighed for at studere, og han gik på den nærliggende Køge latinske skole, hvorfra han fik sin eksamen 1688 og fortsatte på universitetet. 2/8 1698 blev han ordineret sognepræst i Gaverslund ved Vejle fjord, men allerede 3/1 1699 døde han dér, uden at have efterladt sig andet spor.

Den anden søn, Anders eller **Andreas**, blev som nævnt ovenfor vinskænker i København, og kapitlet THEMAND OG VINTAPPER i slægtskrøniken giver hans levnedsløb. Deri nævnes også den eneste af hans sønner, som efterlod arvinger, **Peter Andreasen Kaarsberg**. Han blev storkøbmand og vinhandler i Aarhus, og for hans efterslægt er der delvis redegjort i "Slægten Kaarsberg fra Korsebjerg i Ubberud sogn". Det vil blive yderligere behandlet i kapitlet KØMAND OG VINHANDLER.

Marts 2002

Store Fuglede kirke

En datter blev døbt d. 6/8 1690 og fik navn efter søsteren, som var død året før:

"Die 6 Aug. bapt. i St. f. K. min daatter **Elisabeth**; Testes Sophie i Slagelse, Hr. Matthiis i Sæbye, Hr. Jacob Fribertissen(?) i Schellerup/ Svallerup(?), Thomas Jenss. i Calundb. og Hr. P..... i Bedst. (Bedsted v. Ringsted?)."

(Begr.reg 4/12 1693:) "Sep. i St. Fuglede Kirke min kiært Elskede datter **Elisabeth** i hendes Alders fiende Aar. "

Endnu en datter, som døde tidligt, blev født ca. 1695 og fik navn efter sin farmor Maren (Dåben ikke fundet)

(Begr.reg 16/6 1698:) "Sepult. **Maria** Kaarsbiere sl. Hans Kaarsbiere daatter i St. Fuglede Kirke. Æt. 3 Aar."

Man bemærker, at alle de, som døde tidligt, også et år efter Hans' død, blev begravet i selve kirken og ikke på kirkegården, men der ses ikke idag nogen gravsten eller anden afmærkning. Det har været dybt tragiske år for præstefamilien, og præsten må i sin gerning have foretaget mange andre børnebegravelser for sin fattige menighed. Det mærkes, hvor nedbrudt han har været, og det er forbløffende, at Sidsel har klaret sig levende gennem alle trængslerne.

I 1696 var Sidsel dåbsvidne to gange, nemlig 6' søndag efter Trinitatis og 3' Advents søndag. Derudover er det ikke lykkedes at konstatere, hvad der blev hendes skæbne som enke med små børn. Det nærmeste, der er fundet derom, er den følgende passus i endnu en fortegnelse over sognepræsterne i Store Fuglede, Holbæk amt.¹⁰ Den findes i kirkebogen, der er påbegyndt så tidligt som i 1640. Efter de ældste præster, lige fra 1290, dækker listen perioden helt til 1880. De første to nævnte er Olaus Petri W.... og Nicolaus Johannis Grube. Nr. 9 på listen er Hans Korsebjerg:

"9. Dn: Johannes Andreæ Crucimontanus, S(ti) Stephani, inauguratus est Dom. 4 Trin 1683. Uxorem habui \$ Ceciliam Petri filiam, e qua 3 Filios et 6 Filias vidit. Primogenitus Petrus Pastor Cimbrice vocatus est. Medius Andreas Tractator Vini Havnæ est. Ultimus Johannes annu secundo ætatis mortuus est. Filiæ autem Abigael Sophia Johanna et Anna, ignotum est ubi. Juniores verò Elisabeth et Maria suas tenellæ ætate Creatori omnium immolârunt animas. Mortuus est: 23 Jun. 1697.

I oversættelse (ved Svend Eegholm-Pedersen): Hr. Hans Andersen Korsebjerg, af St. Stefan, blev indsat 4' søndag efter Trinitatis 1683. Han var gift med Cecilie Pedersdatter, og med hende havde han 3 sønner og 6 døtre. Den førstefødte Peder er kaldet til præst i Jylland. Den midterste Andreas er vinskæmker i København. Den yngste Hans er død i sit andet år. Men om døtrene Abigael, Sophia, Johanna og Anna, vides det ikke hvor de er. Men de yngste, Elisabeth og Maria, har i deres spæde alder ofret deres sjæle til Altets Skaber. Han døde 23' Juni 1697.

Listen nævner ikke de 5 først døde døtre; Sidsel havde ialt født 14 børn i hendes alders 22' til 46' år. Sidsel var ved Hans' død kun 48 år og blev måske gift igen? Hans døde 23' juni 1697, og kirkebogen registrerer i 1697 kortfattet:

"D. 9. Juli Sep. Dom. Johannes Crucimontanus Pastor Loci, ab. Pg ann."

Skiftet efter Hans er det ikke lykkedes at finde, ej heller Sidsels død eller døtrenes videre skæbne. Men især det sidste vil fortsat blive forsøgt, idet der er mulighed for, at deres eventuelle børn kan have fået navnet Kaarsberg og således kan have været ophav til en eller flere af de konstaterede slægtsgrene af dette navn.

¹⁰ Se bilag 3

BILAG 2

Den Kongl. Maj: Albenadigste Befalling
 angaaende ny opbæltis for rigtig alle Slags Korn,
 Liante og mig mueligst i det der der oppebæret,
 Højst Høi fælde Dyr

Høj - - - 9 fæder

Løj - - - 34 fæder

Fæder - - 8 fæder

Højst Høi fælde Dyr

Høj - - - 6 fæder.

Løj - - 27½ fæder.

Fæder - - 5 fæder.

Høi fælde Dyr
 mig Ophæng af

1 fæder - 2 eller 3 fæder, for af
 Lørdagene og Lørdagene
 1 fæder - 3 eller 3½ fæder.
 1 fæder - 3 fæder.

Liante af det ny bejstet yndel umfæltid;
 Høi fælde i byerne Dyrer fæder - 7 eller 8 fæder,
 og bejstet i det der der - 3 eller 4 fæder. men i nogle
 der hejstet det indt, og det for det der der
 Dyr i det der der.

Fæder af det
 15 Octobr. 1690.

Høi fælde Dyr

BILAG 1

Fra Ars Herreds provstis Korrespondancesager
1641-1741 (1 pakke)

Saasom mig ved ærverdige Hr. Provistens skriffvelse er tilkendgiffvet, at hans ærverdighed haffve bekommet velædle hans høyærverdighed Biskopens Ordre til en billig ligning at gjøre imellem hæderlig og vellærd Hr. Hans Korseberg og mig, pension angaaende, efter den Affgang som ved kaldet skal være skeed, siden voris mellemværende Contract bleff oprettet, da endog same Contract er Absolut og uden ald Exception enten for Affgang ved Kaldet eller andre maader og lover, hvorefter vi alle underdanigst os haffver at Rette, melder udtrychelig, at alle Contracter bør at holdis og effterkommis, saa vil ieg formode at forneffnte hederlig mand bør at holde sin Contract, heldst efterdi den (1) er oprettet efter lovens publication og (2) troer ieg icke at dens indeholdende quantum som hand til mig haffver udloffved, skal offvergaa den 8(ttende) part aff kaldets visse Indkomst, som mig, som andre fattige Præste Encker ved loven allernaadigst er tilladt og bevilget. Men dersom forberørdte Contract billigen kand sveckis efter Hr. Hansis Villie og forrebringende, vil ieg dog formode at voris allernaadigste Arve-Kongis lov vorder tagen udi tilbørlig Consideration, at mig ey derimod skeer nogen Affgang och paa det sees kand, at ieg icke skal findis stridig imod hans Høyærverdigheds Ordre eller ubillig imod Hr. Hans, vil ieg nochsom mig til en nÿ, dog billig, ligning lade bekvemme paa den maade, at kaldets visse indkomst och tilliggende udi 8(te) lige parter maatte bliffve deelt, och hvilken part mig kunde

tilkomme, vil ieg gjerne være med benøyet och til dets foertsettelse forstaar ieg ingen rettere eller billigere adgang, end at Sognerne effter forberørte effter Hart Korn bliffver deelt tillige med mensalgodset samt præstegaardens tilliggende jord och ieg selff der aff¹¹ ald præstens Rettighed motte oppebere see och nyde, saa vil ieg paa eget Eventyr være benøyet, med hvis ieg der aff i saa maade kunde nyde Hr. Hans uden videre molest, undtagen hvis mig udi Reede penge kunde tilkomme imod den 8(tende) part aff hvis offer, som til de 3(de) høye præster(?) aarlig naaes och bekommes kand, hvorfor mig ved forbemeldte Contract er tillagt 6 Dr. aarlig, (som dog nu paa 4(de) Aar er indeholdt och uklareret med videre, mig iche til Ringe skade,) hvorudi ieg vil formode mig ey billigen nogen Affgang af kand skee, efftersom ieg sÿnis det udi det Ringeste skee kunde det være anseet, udi det øffrige vil ieg ÿnske at Gud vil stÿrche Retten och forbliffver hans ærverdigheds Provistens stedse tjenstferdigste kelleflindt(?) d 17 Octob. 90

Lisbet sl. M. Jenses.

som lauverge underskriffver

Claus (ulæseligt)

¹¹ saavit mig kunde tilkomme

BILAG 3

Fortegnelse over sognepræsterne i Store Fuglede, Holbæk amt
(Fra kirkebogen, som begynder i 1640, side 232)

Efter de ældste præster, lige fra 1290, dækker listen perioden fra Reformationen til 1880.

FUGLEDE KALD BELANGENDE

2 sider på svært læsbart dansk, derefter kun latin, begyndende med MCCXC Olaus Prior Andenschoviani
(Antvorskov), og så

Antistites habuit ante Reformationem
6 navngivne præster, og endelig

Pastores ex quo Romanos catholicus excluvit error apud Fuldenses fueron

1. Olaus Petri W.....

2. Nicolaus Johannis Grube

...

...

7. (3 sider tekst)

...

9. Dn: Johannes Andreæ Crucimontanus, antea. Pastor Maglebyensis Nomarchiæ S^{ti} Stephani, inauguratus est Dom: 4 Trin 1683. Uxorem habuit Ceciliam Petri filiam, e qua 3 Filios & 6 Filias vidit. Primogenitus Petrus Pastor Cimbriæ vocatus est. Medius Andreas Tractator Vini Havniæ est. Ultimus Johannes annî secundo ætatis mortuus est. Filiæ antem Abigael Sophia Johanna & Anna, ignotum est ubi. Juniores verò Elisabetha et Maria suas tenellâ ætate Creatori omnium imolârunt animas. Mortuus est: 23 Jun: 1697.

(Døtrene nr. 1, 2 og 5 hed Abigael, Sophia og Johanne og må være døde som små, da de her nævnte var nr. 3, 4 og 7. Sara, nr.8, født 1682, må også være død inden 1697)

De komplette tekster slutter 1742, men rækken fortsætter til 1880.

Slægtskrønikens kapitler

Direkte aner:		Afsluttet
1 - Herredsfogden	Anders Hansen Korsebjerg ca.1600-1665	
2 - Langelænderne	*Bondeslægter 1600-1850	03.92
3 - Pellerne på Langeland	*Pelle-slægten 1606-1995	95
4 - Præsten	*Hans Andersen Korsebjerg 1628-1697	02.02
5 - Themand og Vintapper	*Andreas Hansen Kaarsberg 1681-1756	12.98
6 - Kobbersmedene	*Bodecker-klanen 1700-1850	12.94
7 - Købmand og Vinhandler	Peter Andreas Kaarsberg 1719-1774	
8 - Selvejrbonden	*Hans Rasmussen 1740-1816	08.93
9 - Papirmagerne	*Widerström-slægten ca.1740-1840	12.96
10 - Brændevinsbrænderen	*Niels Larsen Høygaard 1746-1792	11.96
11 - Klædehandleren	Hans Kaarsberg 1757-1826	
12 - Garveren	*Johan David Bodecker 1767-18.?	01.97
13 - Konditoren	*Louis Comestabile 1770-18.?	02.90
14 - Degnen	*Peter Magnus Hammer 1776-1822	01.94
15 - Sæbesyderen	Jacob Friederich Eszlinger 1783-1841	
16 - Den enlige moder	*Lovise Marie Hammer 1816-1894	10.94
17 - Hattemageren	+Adam Frantz Bodecker 1818-1884	
18 - Arkitekten	*Henrik Vilhelm Brinkopff 1823-1900	10.91
19 - Stationsforstanderen	Broder Wigelsen Kaarsberg 1824-1902	
20 - Sagføreren	Richard Wigelsen Kaarsberg 1889-1935	

Sidelinier:

21 - Den ærlige slave	Anton Henrik Comestabile	1792-1853
22 - Filosoffen	Hans Brøchner	1820-1875
23 - Etatsraadinden	Magdalene L.M. Kjellerup	1826-1912

-
- * Afsluttet
+ Påbegyndt

Tavler:

Slægten Kaarsberg fra Korsebjerg i Ubberud sogn	12.99
Anetavle for Jørgen Kaarsberg	01.01

Eunices slægt

Os Colonizadores - Ascendência de Joaquim Egydio de Cerqueira César	10.97
As raízes dos Cerqueira César - Descendência do mesmo	06.98
As raízes dos Pereira de Castro	11.97